

REMONT KONSERWATORSKI
Kościola p.w. Św. Wojciecha
w Złotorii



PROGRAM KONSERWATORSKI
ELEWACJE KOŚCIOŁA

Opracowanie: mgr Andrzej Miller
Toruń, listopad 2011

PRZEDMIOT PROGRAMU

Przedmiotem programu jest zabytek nieruchomy, wpisany do rejestru zabytków pod nr A/114/1-3 (wraz z ogrodzeniem) – kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha w Złotorii.

Kościół ten został zbudowany w roku 1907, wg projektu architektów Roseau & Wichert z Torunia, w miejscu starszego, drewnianego. Jest to kościół neogotycki, nie orientowany. Ma prostokątną w rzucie, czteroprzęsłową, oszkarpowaną nawę, z węższym prezbiterium i niższymi aneksami bocznymi (zakrystia i pomieszczenie symetryczne) – ścięte naroża tych elementów tworzą trójboczne zamknięcie prezbiterium. Aneksy przywieżowe (klatek schodowych) ścięte analogicznie. Dach nawy dwuspadowy, prezbiterium i aneksów – wielopołaciowy, kryty nową ceramiczną dachówką zakładkową w typie 'esówki', angobowaną. Wieża na osi ściany północnej, na rzucie kwadratu, zwieńczona fryzem ostrołucznych arkad i trójkątnymi szczytami z kwadratowym naczółkiem, nakryta wysokim, ośmiobocznym dachem krytym dachówką zakładkową (marsylką), zwieńczonym krzyżem na kuli.

Ściany kościoła murowane z cegły maszynowej na wątku krzyżowym, na fundamentach ceglanych, nisko nad gruntem oddzielonych nieznaczną odsadzką cokółową. Elewacje boczne opięte dwu-uskokowymi szkarpami, uskoki zadane dachówką zakładkową (starą), naklejoną cementem na zadanie z cegły na płask. Ściany te mają rozbudowane zwieńczenie, które tworzą: strefa fryzu z kwadratowych tynkowanych i ceglanych płycin ('quasi metopowego'), gładka strefa architravu, gzyms wieńczący na konsolkach z wysuniętych główek cegieł. Elewacje szczytowe gładkie, zwieńczone prostymi schodkowymi szczytami. Okna ostrołukowe, umieszczone we wnękach – parami w nawie, potrójne w kondygnacji dzwonnej wieży, pojedynczo w prezbiterium, mają przeszklenia w szczeblinie ołowianej – witrażowe (prezbiterium) i rombowe (nawa), w oknach wieży drewniane żaluzje.



Fot 2. Kościół parafialny w Złotorii, widok ogólny.

Detal architektoniczny elewacji jest skromny, choć wyrazisty. Nie występuje profilowana cegła. Dekoracyjny efekt uzyskano przy użyciu fakturowanego tynku, stosowanego w zagłębieniach: podłucza wnek okiennych, fryzy, płyciny podokienne.



Fot. 3. Kościół parafialny w Złotorii, fragment elewacji bocznej – detal architektoniczny.

STAN ZACHOWANIA

Kościół ogólnie jest w stanie dobrym. W związku z obchodzoną w 2007 roku rocznicą 100-lecia powstania świątyni przeprowadzono remont wnętrza i dachów, z wyjątkiem dachu wieży.

Stan zachowania murów kościoła jest pod względem technicznym dobry, lecz wykazują one szereg uszkodzeń. Zarówno cegły jak i spoiny są w różnorodnym stopniu zdegradowane. Miejscowe ubytki lica występują zwłaszcza w dolnych partiach elewacji oraz licznie w górnej partii ścian wieży. Powłoki tynkarskie mają ubytki, lub zostały wymienione z zatarciem na gładko.

W przyziemiu ścian obwodowych nastąpiły miejscowe rozkruszenie pojedynczych cegieł jak też złuszczenia powierzchni cegieł, oraz głębokie ubytki spoin. Przyczyną powstania tych zniszczeń są zapewne: zmienna i mierna jakość cegły, podciąganie i odparowywanie wilgoci w murach, brak odprowadzenia wody opadowej i gruntowej.

W górnej partii ścian wieży występują liczne, głębokie wykruszenia cegieł oraz ubytki spoinowania. Przyczyną tych zniszczeń mogą być: zmienna i mierna jakość cegły oraz wilgoć pochodząca z nieszczelności dachu wieży i braku opierzeń blacharskich na styku pokrycia dachu i korony murów. Należy zwrócić uwagę, że destrukcja muru na tej wysokości może stanowić zagrożenie dla osób korzystających z kościoła, w wypadku samoistnego odpadania fragmentów skruszonych cegieł.



Fot. 4. Kościół parafialny w Złotorii, górna część wieży

Tynki zewnętrzne, będące elementem detalu architektonicznego są w stanie złym. Fakturowe tynki zachowały się w podłęczach okien nawy i w obrębie 'metopowych' płycin fryzu. Są w znacznej mierze osłabione, odparzone, z ubytkami (zwłaszcza po stronie północnej). Natomiast elementy tynkowane na ścianach wieży oraz płyciny podokienne na bocznych ścianach nawy są pokryte tynkiem gładkim.



Fot. 5. Kościół parafialny w Złotorii,
fragment elewacji nawy i prezbiterium



Fot. 6. Kościół parafialny w Złotorii,
fragment szkarpy przywieżowej

PROGRAM KONSERWATORSKI

1. Założenia i wytyczne konserwatorski

- Podejmowane działania powinny być ukierunkowane na utwalenie substancji zabytkowej obiektu oraz eliminację czynników niszczących.
- Wymienić należy tylko te materiały, które mają negatywny wpływ na stan zachowania obiektu, nie zachowały sprawności technicznej oraz są nieestetyczne.
- Dopuszcza się wymianę w ograniczonym zakresie tylko tych oryginalnych materiałów budowlanych, które uległy całkowitej degradacji.



Fot. 7. Kościół parafialny w Złotorii, fragment elewacji w dolnej partii przywieżowej.


2. Ramowy program prac konserwatorskich obejmuje:

- oczyszczenie z nawarstwień korozyjnych, glonów i porostów oraz dezynfekcja;
- wzmocnienie oryginalnych cegieł osłabionych bądź skruszałych;
- wymiana zniszczonych cegieł, spoin i uzupełnienie bądź wymiana tynków;

- uzupełnienia ubytków łąca, spoinowanie, scalenie kolorystyczne (estetyczne);
- zabezpieczenia przeciwwilgociowe posadowienia i przekrycia murów;

3. Szczegółowy program konserwatorski (rozwiązania techniczne, technologiczne i materiałowe do ustalenia w projekcie budowlanym):

- założenie drenażu opaskowego i kanalizacji deszczowej wokół kościoła, z odprowadzeniem wody na teren poniżej posadowienia. Mury fundamentowe po odstonięciu – wypełnienie ubytków, zabezpieczenie przeciwwilgociowe (elastoszlemy);
- oczyszczenie elewacji za pomocą przegrzanej pary (lub myjki ciśnieniowej) z doczyszczeniem mechanicznym (ewentualnie chemicznym);
- dezynfekcja i odgrzybienie;
- wykucie (wyskrobanie) osłabionych spoin;
- wymiana pokrycia dachu wieży (wraz z niezbędną naprawą konstrukcji).
Proponuje się zmianę pokrycia na blachę w układzie „karo”, co przywróci kościołowi wygląd zgodny z projektowanym;
- wymiana zadaszeń szkarp, z przywróceniem pierwotnego ich przykrycia cegłą na płask;
- wzmocnienie oryginalnych cegieł osłabionych bądź skruszałych;
- tynki: wzmocnienie oryginalnych tynków zachowanych, wymiana partii zniszczonych z powtórzeniem faktury. Należy zastosować tynki wapienne, fakturowane, także we fryzach arkadkowych na wieży;
- uzupełnienie ubytków cegłą odpowiednio dobraną pod względem wymiarów, barwy i własności fizycznych, na zaprawie wapiennej z przymieszką trassu.
- uzupełnienie spoinowania wykonać z zaprawy odpowiednio dobranej pod względem barwy i faktury;
- scalenie kolorystyczne elewacji.


 KONSERWACJA ZABYTKÓW
 Andrzej Miller
 ul. Szosa Chełmińska 160 I/3
 87-100 Toruń, tel. 511-506
 Regon 870391580

Na karcie tytułowej:
 Fot. 1. Złotoria, centrum wsi z kościołem parafialnym p.w. Św. Wojciecha
 – fotografia lotnicza, © Waldemar Rutkowski, październik 2011.